

РОЛЬ АВІАЦІЇ У ТРАНСФОРМАЦІЇ ТУРИЗМУ В УМОВАХ КРИЗ: ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД

Ткачук Леоніла Миколаївна

кандидат географічних наук,

*доцент кафедри міжнародних економічних відносин,
бізнесу та туризму,*

Державний університет «Київський авіаційний інститут»

Сайчук Віктор Степанович

кандидат географічних наук,

*доцент кафедри міжнародних економічних відносин,
бізнесу та туризму,*

Державний університет «Київський авіаційний інститут»

Туризм є не тільки невід'ємною частиною стилю життя сучасної людини, але й дуже важливою галуззю економіки. Так у ЄС у 2022 р. сектор туризму згенерував 8,3% валового внутрішнього продукту і забезпечив роботою 34,7 мільйона мешканців регіону. Туризм – це складна система, тісно пов'язана з іншими галузями та видами економічної діяльності, від транспорту до роздрібною торгівлі. Специфіка туризму полягає не тільки у задоволенні попиту на відпочинок, саморозвиток та оздоровлення, але й у здійсненні значного впливу на інші галузі економіки через появу мультиплікативного ефекту. Туризм приносить прибутки, навіть тим, хто безпосередньо не працює в цій галузі. Перебування туристів підтримує різноманітні місцеві промисли, поживляє культурне життя та сприяє міжкультурному взаєморозумінню. Експерти Євростату підраховали, що на кожен євро, отриманий в результаті туристичного споживання, додаткові 56 центів доданої вартості просочуються в інші галузі місцевої економіки [1]. Таким чином, інвестиції в туризм – це інвестиції в довгостроковий добробут громад і малого бізнесу як в окремих країнах так і по всьому світу.

Авіація ключовий компонент туристичного бізнесу. Авіаперевезення в Європі швидко відновилися після кризи у період ковідних обмежень і знову стали дуже популярними серед туристів. Тож у 2022 р. 46,5% усіх внутрішньо європейських закордонних подорожей було здійснено літаком, тоді як автомобільним транспортом подорожували 39,9% європейських туристів, залізницею – 5,7% [2]. Нещодавнє опитування, проведене у вересні 2024 р. у 15 країнах ЄС, показало, що 53% респондентів, плануючи подорож у наступні шість місяців віддадуть перевагу саме авіації [5].

Туристична індустрія покладається на авіацію не лише для забезпечення сполучення, але й для формування туристичного бренду Європи. Розгалужена мережа аеропортів та велика кількість авіа маршрутів дозволяє туристам з віддалених регіонів та інших континентів (які зазвичай залишаються довше і витрачають більше грошей), відвідуючи за одну поїздку одразу кілька країн, відкрити усе різноманіття етнічних культур, природних ландшафтів, визначних пам'яток матеріальної та духовної спадщини Європи. Отже авіація відіграє ключову роль у підтриманні іміджу Європи як доступної та зручної DESTINAЦІЇ для тривалих та віддалених подорожей.

Незважаючи на ключову роль, що її нині відіграє авіація, галузь стикається з серйозними викликами, зокрема і в Європі. Так влітку 2023 р. одразу у декількох країнах відбувалися страйки працівників авіакомпаній, аеропортів та авіадиспетчерів, на тлі гострої нестачі кваліфікованих кадрів, що призвело до перебоїв у пік туристичного сезону. Середня затримка одного рейсу в липні 2023 р. становила 22,5 хвилини [1]. У 2024 р. низка європейських аеропортів зіткнулася з проблемами неефективного хендлінгу та недостатнього рівня кібербезпеки. Результати нещодавніх опитувань свідчать, що майже 40% пасажирів у Європі і у літній туристичний сезон 2024 р. зазнавали затримок або скасування рейсів [5].

В епоху тотальної діджиталізації та технологічного прогресу зростають вимоги до відсутності бар'єрів, інклюзивності, швидкості обслуговування та комфорту у аеропортах. Однак затримки, технологічні збої і скасування рейсів не припиняються, формуючи негативний досвід для мандрівників. У 2025 р. очікуються деякі помітні зміни. Впровадження системи The Entry/Exit System (EES) (система автоматичного електронного моніторингу та реєстрації перетину кордону громадянами третіх країн) в європейських аеропортах має суттєво зменшити час обслуговування на паспортному контролі. Те саме можна сказати і про Європейську систему інформації та авторизації подорожей (ETIAS), яка, як очікується, теж запрацює вже навесні 2025 р. [4]. Важливо усвідомлювати, що скасування та затримки рейсів є проблемою не лише для авіаційної галузі, бо впливають на весь ланцюжок постачання туристичних послуг. Нестача вантажників у аеропорті Схіпгол може вплинути на малий бізнес в Італії, так само як страйк авіадиспетчерів у Франції може залишити порожнім сімейний готель в Ісландії. Будучи воротами у Європу, аеропорти формують перші враження подорожуючих про регіон. Тому для бренду «Європа» дуже важливо, щоб системи EES та ETIAS були введені в експлуатацію якнайшвидше.

Єдине європейське небо є ключовим кроком, спрямованим на оптимізацію управління повітряним рухом. Координація взаємодії у межах єдиного європейського повітряного простору, може скоротити

затримки, підвищити безпеку і мінімізувати шкоду від польотів для навколишнього середовища. Це також зменшить вплив страйків і дефіциту робочої сили, оскільки дозволить авіакомпаніям легше змінювати свої маршрути, щоб оминати тимчасово недіючі аеропорти. Європейська туристична комісія рішуче підтримує цю мету і докладає зусилля направлені на те, щоб усі положення угоди про єдиний європейський повітряний простір якнайшвидше втілилися у реальність, особливо в умовах перевантаження після закриття частини повітряного простору через війну в Україні.

Нині туристи по всьому світу все більше усвідомлюють свій вуглецевий слід. Згідно з дослідженням, опублікованим у 2023 р. Інститутом розширення економічних можливостей Visa, 29% опитаних мандрівників вже намагалися використовувати менш вуглецеві види транспорту протягом останніх двох років, а ще 34% планують зробити це під час своїх подорожей протягом наступних 12 місяців. Хоча повітряний транспорт залишається найпопулярнішим серед європейців способом подорожувати закордон, все більше туристів обирають поїздки автомобільним транспортом або потягом.

У створенні екологічно безпечніших авіаційних технологій було досягнуто певного прогресу. Зокрема слід відмітити: інвестиційну ініціативу Jet2 направлену на вдосконалення двигунів, що дозволить суттєво економити авіаційне паливо; пілотний проєкт SAS із впровадження електричних літальних апаратів вертикального злету та посадки (eVTOL) для виконання ближніх рейсів у Швеції, Данії та Норвегії (бронювання відкрито вже на 2028 р.); перший трансатлантичний рейс Virgin на екологічно чистому паливі [3]. Європейська туристична комісія, у свою чергу, активно підтримує ініціативи з розробки системи компенсацій та скорочення викидів вуглецю CORSIA і законодавство ЄС з декарбонізації RefuelEU. Все це безперечно матиме велике значення для зменшення вуглецевого сліду індустрії подорожей та відпочинку.

Однак до повного переходу на «зелені» види палива і технології ще багато років. У короткостроковій перспективі авіатранспортний сектор повинен інвестувати в мультимодальні перевезення, координуючи свої дії з партнерами: автомобільними компаніями та залізницями. Це дасть змогу споживачам поєднувати переліт з послугами низьковуглецевих видів транспорту, щоб туристи могли екологічно безпечно дістатися до кінцевого пункту призначення не відмовляючись при цьому від польотів взагалі. Туристичний сектор лобіює прийняття Європейською комісією законодавства, яке сприятиме розвитку мультимодальних перевезень і розраховує на підтримку цього необхідного кроку з боку авіаційної галузі.

Міжнародний туризм не має майбутнього без польотів. Стійке і стале майбутнє як для авіаційної, так і для туристичної галузей можливі тільки

за умови їхньої співпраці й упровадження інновацій. Це дозволить і надалі пропонувати відвідувачам безпрецедентний досвід і зміцнить позицію Європи як найпопулярнішої туристичної дестинації у світі.

Список використаних джерел:

1. Eduardo Santander (March 18, 2024) Travel in transition: aviation's role in shaping the future of tourism. Available at: <https://www.eurocontrol.int/article/travel-transition-aviations-role-shaping-future-tourism>

2. Share of European travelers planning a trip in the next six months as of September 2024, by transport. Available at: <https://www.statista.com/statistics/1325231/preferred-mode-of-transport-for-european-travelers/>

3. SAS's plans to launch electric air transport for short trips. Available at: <https://www.thelocal.se/20220916/scandinavian-airline-sas-plans-to-launch-electric-planes-in-2028>

4. Angela Symons (June 16, 2024) 'Bad for tourism': Why travel agents say the new EU Entry/Exit system could be delayed again. Available at: <https://www.euronews.com/travel/2024/06/16/bad-for-tourism-why-travel-agents-say-the-new-eu-entryexit-system-could-be-delayed-again>

5. Europe's travel sector shows strong performance in Q3 despite inflationary pressures. (2024). Available at: <https://etc-corporate.org/news/europes-travel-sector-shows-strong-performance-in-q3-despite-inflationary-pressures/>